

The background features a dynamic, abstract design with flowing, wavy bands of color. The top edge is dominated by a bright yellow and orange wave that curves across the frame. Below this, the background is a clean, white space. At the bottom, another set of waves in shades of red, orange, and yellow flows across the frame, creating a sense of movement and energy. The overall aesthetic is modern and vibrant.

PORUCHY EMOTIVITY

EMOCE

- komplexní psychické pochody
- projev
 - navenek - fyziologické reakce + motorické a mimické projevy
 - vnitřně – subjektivní prožitky
- charakterizují reakce člověka na podněty či situace
- hodnotící význam
- intenzitu, délku trvání i směr přibližování či oddalování
- zúčastňují se regulace prožívání i reagování člověka, usměrňují jeho aktivitu

EMOCE

- psychiatrické učebnice nepoužívají termín city – jsou zařazeny pod emoce
- city
 - vyjadřují jen zážitkový rozměr emoce
 - nemají fyziologické koreláty
 - jsou emočním doprovodem základních vztahů k subjektům, objektům, nejbližšímu lidskému okolí
- vztahy k abstraktním pojmům a nejvyšším hodnotám – vyšší city

DĚLENÍ EMOCÍ

- dle hierarchie
 - nižší
 - u lidí i subhumánních jedinců, spojeny s podněty z vizuální oblasti
 - zahrnují elementární potřeby a jejich uspokojování
 - vyšší
 - specificky lidské, sociálně podmíněné
 - city sociální – vztah k jiným skupinám, láska, nenávisť, sympatie,...
 - etické – cit pro spravedlnost, čest, křivdu, povinnost,...
 - estetické – cit pro krásu, vznešenost,...
 - intelektuální – potěšení z intelektuální činnosti

DĚLENÍ EMOCÍ

- dle základního přízvuku
 - libé
 - kladné (radost, láska)
 - nelibé
 - záporné (žal, hněv, nenávisť)
- dle vlivu na svého nositele
 - stenické
 - mobilizující (hněv, zlost), aktivizují, zvýrazňují energii
 - astenické
 - demobilizující (smutek), pasivní emoce, inaktivizují

DĚLENÍ EMOCÍ

- dle intenzity a časového průběhu
 - afekty
 - krátkodobé intenzivní citové reakce
 - city
 - trvalé citové vztahy
 - nálady
 - protrahované emoční stavy; různá intenzita; provází činnost a myšlení člověka
 - vášně
 - silné, dlouhodobé city; významný vliv na myšlení a činnost
 - např. vášně sběratelská, cestovatelská,..

PORUCHY AFEKTŮ (NEPŘIMĚŘENÁ INTENZITA EMOCÍ)

- afekt
 - silný, bouřlivý a krátce probíhající citový stav (zděšení, radost, hněv,...)
 - náhlá, prudká emoční reakce na různé zážitky nepřiměřené intenzity
 - zpravidla doprovázeny zřetelnými vegetativními reakcemi, mimickými a pantomimickými projevy
 - afekty mírné intenzity jsou fyziologické, vyšší patologické
 - typické rysy: rychlý vznik, bouřlivý průběh a krátké trvání
 - afekt má **tendenci k okamžitému vybití, odreagování**, jinak dochází k městnání emoční tenze a pocitům úzkosti
 - **odreagování afektu**: uvolnění afektivního napětí náhradním způsobem
 - vyskytne-li se více afektů současně, tendence sdružovat se
 - pojem afektivita – pohotovost k emočním reakcím

AFEKT PATICKÝ

- od normálního nebo nezvládnutého se liší těmito znaky:
 - má výrazně vyšší intenzitu – neobvykle prudký
 - delší trvání (ne vždy)
 - na jeho vrcholu dochází ke krátkce trvající kvalitativní poruše vědomí (mráкотnému stavu)
 - chování a jednání neodpovídá osobnosti postiženého
 - zpravidla končí spánkem, únavou vyčerpáním
 - po jeho odeznění je na období afektu amnézie (ostrůvkovitá nebo totální)

AFEKT PATICKÝ

- následkem krátkého mrákotného stavu je chování postiženého neuvědomělé, neúčelné, neovladatelné a automatické
- může dojít k závažnému jednání i trestního charakteru
- forenzní význam
- poruchy osobnosti, epilepsie, alkoholová opilost (patická opilost), demence, encefalopatie
- u normálních lidí po únavě, vyčerpání, hladovění, nevyspání, po zdrcujícím zážitku

ZVÝŠENÁ AFEKTIVNÍ DRÁŽDIVOST

- zvýšená pohotovost k patologickým afektivním reakcím
- není porucha afektu
- u organických poruch CNS

PORUCHY AFEKTŮ

- přesun afektu/afektů
 - převedení afektu z jednoho objektu na druhý
 - na první silný podnět člověk nereaguje, ale na jiný, třeba již slabý podnět, bývá reakce bouřlivá
 - často v sociálních situacích (přesun agrese z nadřízeného na podřízeného)
- městnání afektu
 - série nepříjemných podnětů se potlačuje a pak dojde k výbuchu na nepatrný podnět
- sdružení afektu
 - vede k rozšíření emoční reakce na další předměty či osoby, které měly jen třeba náhodnou spojitost s událostí, která vyvolala afekt

AFEKTIVNÍ RAPTUS

- nastává v případě, kdy se afekt mimořádně vystupňuje, graduje a prodlouží v trvání
- spojen nejčastěji s úzkostí - anxiózní raptus
- vybije se jako úzkost, zlost, vtek
- je spojen s PM excitovaností, dezintegrací chování, a poškozením sebe nebo okolí
- následně může dojít k psychogenní amnézii
- u úzkostných poruch a lidí v extrémně tíživých situacích

AFEKT NEZVLÁDNUTÝ

- mimořádně silný afekt, při němž není člověk schopen ovládnout své chování, přestože si uvědomuje, co dělá
- nejde o absolutní neschopnost ovládat své jednání
- schází zde porucha vědomí a nedochází k amnézii - je zachována vzpomínka
- jednání může být nepromyšlené a mohou se vyskytnout násilné činy

AFEKTIVNÍ ZTLUM (ÚTLUM), BAELZŮV (1901)

- nastává po nadlimitním emocionálním podnětu – živelné katastrofy, válka, násilí,..
- spočívá v chybění, resp. odsunutí afektu
 - postižený zprvu nereaguje změnou emotivity, zůstává klidný, jeho chování je adekvátní, ale bez emočního doprovodu, automatické
- emoční reakce i adekvátní nebo patické prožívání se projeví až pomine nebezpečí

AFEKT S PRODLOUŽENOU LATENCÍ

- je podobný afektivnímu ztlumu, ale:
 - méně hluboký
 - není vyvolán mimořádnou situací
- člověk se chová, jako by nevnímal nebo správně nepochopil
- teprve po několika sekundách až minutách propukne afektivní reakce v plné síle

AFEKTIVNÍ STUPOR

- oproti normálnímu průběhu afektu je fáze prvotního zárazu vystupňována ve stupor
- člověk strne, není schopen pohybu ani řeči, vymizí gestikulace a mimika
- po hrůzné události či katastrofě
- nedochází k poruše vědomí, člověk si svůj stav uvědomí
- do několika sekund nebo minut pomine

PAROXYSMÁLNÍ AFEKT (ICTAL EMOTION)

- náhle, bez zjevné příčiny, jeho obsahem je nejčastěji úzkost, někdy zlost
- trvá hodiny i déle
- souvisí s poruchou temporálního laloku (např. při temporální epilepsii)

- hypersenzitivita
 - snadný vznik emocí; jsou trvalejší než při emoční labilitě
- emoční (afektivní) oploštělost (tupost)
 - zúžení emocí, jejich nevýraznost, nezájem, snížená aktivita, snížená reaktivita, citová lhostejnost
 - u schizofrenie, depresí, org. duševních poruch, ev. některých poruch osobnosti
- emoční labilita
 - citová nestabilita, měnlivé, střídající se emoce, vyvolané i slabými podněty
 - často organicky podmíněna, i u histriónských osobností

- emoční ambivalence
 - u schizofrenie, poruch osobností
 - současně přítomny kladné i záporné emoce (láska x nenávisť; smutek x radost)
 - u schizofrenie, u fobií, v rámci bezradnosti u deprese
- paratymie (paradoxní emoce)
 - afektivní inadekvátnost
 - mimická inadekvátnost

- emoční inkontinence

- větší stupeň emoční lability, neschopnost udržet emoce v jednom směru nebo emoční projevy na slabé nebo neutrální podněty
- např. záchvaty pláče nebo smíchu
- často organicky podmíněna (arteriosklerotické poruchy mozku)

- emoční tenacita

- dlouhé přetrvávání emocí, opak lability
- emoce obtížně odklonitelné (malá pohyblivost a dlouhé přetrvávání citů)
- u psychogenní deprese, poruchy osobnosti (fanatické)

- emoční inkongruence (nepřiléhavost)
 - emoční prožívání neodpovídá myšlenkovému obsahu či charakteru podnětů
 - pacient nezaujatě líčí hrůzné představy
 - typické u schizofrenie
 - citový doprovod neodpovídá sociálnímu kontextu
 - např. zpráva o úmrtí vyvolá veselí a smích
- alexitymie
 - neschopnost rozumět svým emocím a hodnotit je
 - výkyvy nálady jsou hodnoceny tělesně

- idiosynkrazie

- selektivní emoční přecitlivělost a odpor vůči určitým jevům, vjemům či předmětům
- např. pachům, zvukům, taktilním vjemům, přeneseně osobám i situacím (pohled na krev)

- katatymie

- emoční zkreslení některých psychických funkcí jako je myšlení, chování, úsudek
- vyskytuje se i u duševně zdravých jedinců
- souvisí s myšlenkovými stereotypy, lokálními či klubovými zájmy,...

FOBIE

- patologický (vtíravý) strach, trvalý a iracionální, z konkrétní specifické situace, objektu a činnosti
- mají určitý a konkrétní obsah
- není je schopen potlačit vůli, je si vědom nesmyslnosti
- při přemáhání se objevují nepříjemné vegetativní reakce
- anticipační úzkost
- u fobických poruch, OCD, schizofrenie, úzkostných poruch
- asi přes 200 fobií popsáno; může být v podstatě na cokoli

FOBIE

- Agorafobie: strach z prostranství
- Akrofobie: strach z výšek
- Androfobie: strach z mužů
- Arachnofobie: strach z pavouků
- Bacilofobie: strach z bacilů
- Dipsofobie: strach z napití
- Dymorfobie: strach ze znetvoření
- Ereutofobie: strach z červenání
- Fobofobie: strach ze strachu
- Gynefobie: strach z žen
- Hypnofobie: strach ze spánku, z usnutí
- Klaustrofobie: strach z uzavřených prostor
- Kancerofobie: strach z rakoviny
- Nosofobie: strach z nemoci
- Mysofobie: strach ze špíny, z ušpinění
- Tanatofobie: strach ze smrti
- Zoofobie: strach ze zvířat
- Xenofobie: strach z cizinců

PORUCHY S NEPŘIMĚŘENÝM TRVÁNÍM EMOCÍ (PORUCHY NÁLAD)

- nálada
 - déletrvající pohotovost k emočním reakcím určitého druhu, jako déletrvající emoční nastavení nervového systému
 - následkem této pohotovosti podporuje určitá nálada emoční reakce stejného směru a naopak tlumí emoční reaktivitu opačně zabarvenou

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ NÁLADU

- fyzikální
 - teplota, délka denního světla, roční období, denní doba
- chemické
 - drogy včetně alkoholu (euforie a potom deprese)
 - depresogenní léky (reserpin, metyldopa, cimetidin)
 - maniogenní léky (psychostimulancia, AD, levodopa)

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ NÁLADU

- somatogenní a metabolické
 - popudlivost při hypoglykémii a hypertyreoze, deprese u hypotyreózy, poporodní deprese, úzkost kardiaků a astmatiků, deprese u ca plic a tlustého střeva
- organické
 - afekce CNS – hypothalamus, limbický systém, orbitofrontální kortex
- psychologické
 - nepříjemné a příjemné zážitky

CHARAKTERISTIKA PATICKÉ NÁLADY

- neobvyklá intenzita
- dlouhé trvání
- nezávislost
 - na psychogenních podnětech
 - neodklonitelnost
- žádný nebo nedostatečný vyvolávající podnět
- vliv na ostatní psychické funkce (myšlení, jednání, vzhled, osobnost)
- podmíněnost chorobnými změnami CNS
 - je vždy součástí duševního onemocnění

ROZDĚLENÍ PATICKÝCH NÁLAD

- zvýšené – expanzivní
- snižené – depresivní a úzkostné
- paradoxní
 - emoční stav, kdy dochází k protikladu mezi zážitkem, který ho vyvolal a vyvolanou náladou
 - příjemný zážitek vyvolá depresivní náladu

EXPANZIVNÍ NÁLADY

- euforie
 - spokojená, blažená nálada; pasivní tupá spokojenost
 - není spojena se zvýšenou aktivitou
 - u afektivních a organických duševních poruch, u intoxikací, bývala u progresivní paralýzy
- manická a hypomanická nálada
 - veselá, radostná, rozjařená nálada; spojená se smíchem, živou psychomotorikou, zvýšenou aktivitou a sebevědomím, zrychleným myšlením a tempem řeči
 - hypománie – kvantitativně mírnější
 - u afektivních poruch, schizofrenie, organických poruch
- extatická (exaltovaná) nálada
 - pocity blaženosti, povznesenosti, vytržení, štěstí
 - bývá při extázi spolu s religiózními nebo erotickými prožitky
 - vyskytuje se u poruch osobnosti, epilepsii, intoxikací halucinogeny, afektivních poruch

EXPANZIVNÍ NÁLADY

- rezonanční (zlobná) nálada
 - náchylnost k zlostným a nepřátelským reakcím
 - sebevědomí zvýšené; přítomny prvky expanzivní i depresivní
 - podrážděnost, nevlídnost, někdy agresivita
- explozivní (dráždivá) nálada
 - vyšší pohotovost k emocím vzteku a k agresivním reakcím, tendence k výbušnosti
 - u chronických alkoholiků a epileptiků
- moria
 - veselá nálada s nemístným, netaktním a vulgárním žertováním, příznakem léze orbitofrontálního kortexu
- dysforie (rozlada)
 - mírnější (co do trvání a intenzity) než rezonanční nálada
 - není sklon k expanzivitě, sebevědomí není zvýšeno
 - epilepsie, mentální retardace, součástí manického syndromu

DEPRESIVNÍ (MIKROMANICKÉ) NÁLADY

- depresivní nálada
 - v popředí smutek, snížené sebevědomí i reaktivita, tichá a zpomalená řeč, skleslost, utlumenost, pesimistický pohled do budoucnosti, strach, plačtivost, výčitky, riziko sebevraždy
 - u afektivních poruch, schizofrenie, demence, epilepsie
- bezradná nálada
 - bezradnost a neschopnost rozhodování, neschopnost orientace v situaci
 - afektivita nemusí být snižená, může být přítomen neklid
 - u afektivních poruch, demence, schizofrenie
- apatická nálada
 - lhostejnost, nedostatek emočního prožívání a zájmu o prožívané, snížená celková aktivita a iniciativnost, nedostatek vůle
 - u deprese, demence, závislostí

DEPRESIVNÍ (MIKROMANICKÉ) NÁLADY

- anhedonická nálada
 - neschopnost prožívat radost a štěstí
 - nezájem o zábavu, o práci
 - skepse vůči všemu
 - nic je netěší
 - nejčastěji u depresí
- morózní nálada
 - depresivně zlostná
 - nevrlá, mrzutá, obsahuje depresivní i zlostné reakce bez zvýšení aktivity
 - riziko sebevraždy
 - u epilepsií

ÚZKOSTNÉ NÁLADY

- **anxieta a anxiózní nálada**
 - **anxieta** nebo-li úzkost je subjektivně nepříjemný pocit obav a strachu
 - strach na rozdíl od fobie nemá konkrétní obsah
 - součástí anxiety tvoří vegetativní příznaky
 - napětí, nejistota, neklid, obavy z budoucnosti, pocit neurčitého ohrožení
 - často zvýšena aktivita (agitovanost), bývá neklid, může vést k TS nebo raptu (anxiózní raptus)

- paradoxní nálada
 - nálada opačná, než vyplývá z kontextu
 - prožitek není adekvátní podnětu
 - je nepřiměřená zážitku, který ji vyvolal

PORUCHY CITŮ

- city
 - trvalé emoční vztahy
 - specificky zaměřené především k živým bytostem, neživým předmětům, k sobě samému
 - vyšší city
 - k abstraktním jevům, pojmům vyjadřujícím nejvyšší hodnoty
 - silné city
 - víceméně trvalé motivační zaměření, nepřetržitě přítomné

PORUCHY CITŮ

- oslabení až plné chybění citů
 - u osob s demencí, mentální retardací – lze pozorovat krátkodobé afektivní vztahy, nikoli však hlubší citové vazby
- výrazné utlumení citů
 - u schizofrenie
- parciální neschopnost sociálních citů
 - u anetických osobností
- nepevnost citových vztahů
 - u lidí s mánií, s emočně nestabilní poruchou osobnosti
- hypertrofické sociální cítění
 - u poruch osobnosti reformátorského typu
- chorobně silné egocentrické city
 - u paranoidní poruchy osobnosti, někdy u epileptiků

PORUCHY VYŠŠÍCH CITŮ

- sociální tupost
 - otupení sociálních citů, snížená schopnost navazovat sociální kontakty
 - u některých poruch osobnosti, demence
- asociální city
 - spojení snížení sociálních citů se snížením (aplazií) etických citů
- antisociální city
 - krajní egoismus, výrazná bezcitnost a bezohlednost

PORUCHY VYŠŠÍCH CITŮ

- anetičnost (dříve moral insanity)
 - nerozvinutí vyšších citů nebo jejich zánik
 - nedostatek soucitu, empatie, vřelosti, pochopení; krajní egoismus, bezohlednost
 - minimální morální zábrany, často protispolečenské jednání
 - může být vrozená, někdy podmíněna citovou deprivací v dětství nebo vlivem psychosociálního prostředí
 - i důsledek chorobného procesu – při organickém postižení CNS
 - může být u osob s intaktní inteligencí

PORUCHY VYŠŠÍCH CITŮ

- emoční deprivace
 - odpadnutí etických zábran a gradace pudového chování při celkovém úpadku osobnosti
 - mizí morální zábrany, vyšší city otupují
 - časté zanedbávání zevnějšku, bezohlednost, netaktnost, zaměření na vlastní prospěch
 - často u závislostí
- emoční degradace
 - celkový úpadek vyšších citů, které jsou součástí globálního úpadku celé osobnosti
 - při organických mozkových onemocněních

PORUCHY VYŠŠÍCH CITŮ

- poruchy estetických citů
 - součást emoční degradace a deprivace
 - jejich úpadek záleží na stavu poruchy osobnosti a postupující demenci
 - nevystupují zvlášť v nějaké výraznější formě
- poruchy intelektuálních citů
 - souvisí s úpadkem osobnosti, hlavně s demencí
 - bývají i součástí emoční degradace
- přehnané sociální cítění
 - může mít reformátorský či charitativní obsah i motivaci
 - je opakem anetičnosti

PORUCHY VÁŠNÍ

- vášeň
 - silný dlouhodobý cit
 - významně ovlivňuje myšlení a činnost člověka
 - vášeň sběratelská, cestovatelská, čtenářská
- patická vášeň
 - velká intenzita, ovládá člověka ve vystupňované míře
 - obsah vášně je inadekvátní a škodlivý
 - člověk se může dopustit nepromyšlených i dokonce trestných činů
 - např. pijácká vášeň, gamblerská vášeň, žárlivost, kariérismus